

Neznámý osud Josefa Kříže připomíná pamětní deska na krajském úřadu

25.9.2023 - | Krajský úřad Pardubického kraje

Jedna ze současných budov Krajského úřadu Pardubického kraje, do které se vchází z náměstí Republiky, byla zejména v období německé okupace svědkem velmi dramatických událostí. Ke dvěma pamětním deskám mezi třetím a čtvrtým patrem minulý týden přibyla třetí, která připomíná dělníka pardubické Telegrafie Josefa Kříže.

Budova postavená před 100 lety pro Oblastní ředitelství pošt a telegrafů podle projektu Ladislava Machoně sloužila za protektorátu německému Obrlandratu a ve čtvrtém patře sídlilo za mřížemi nechvalně proslulé Gestapo.

„Dosud jsme znali pouze příběhy spojené s pomocníky výsadku Silver A z roku 1942. Tyto události připomíná i deska Františka Hladěny, který byl zřejmě vyhozen z okna na chodbě směrem na dvůr po cestě z výslechu. Další deska se váže ke květnovým dnům roku 1945, kdy byl Gestapem 8. května zastřelen npor. četnictva Josef Trnka. Nyní jsme společně s historikem Jiřím Kotykem a Šárkou Kuchtovou, spolupracovnicí Paměti národa, odhalili desku člověku, jehož osudové okamžiky se odehrály už v roce 1941. V jeho příběhu hrají roli dvě české vlastnosti – udavačství a na druhé straně osobní statečnost. Dělník, který se podílel na zřízení tajné vysílačky v pardubické Telegrafii a na přípravě stávky, byl po udání českého kolaboranta vyslýchán Gestapem a potom vyhozen z okna ve 4. patře na Jahnovu ulici, kde následkům zranění podlehl. Jak se později ukázalo, nic o dalších organizátorech neprozradil,“ uvedl náměstek hejtmana Pardubického kraje Roman Línek.

Josefu Křížovi bylo tehdy 24 let a pocházel z Rájce u Blanska. Byl totálně nasazený v Německu a poté pracoval ve Škodových závodech v Adamově a v podniku Telegrafia v Pardubicích. „Gestapo si pro 13 označených osob z Telegrafie přišlo v sobotu 20. září 1941, ale Josef Kříž byl v té době u rodiny v Rájci. Když se v pondělí 22. září vrátil do továrny, měl tam předvolání a už věděl, kolik uhodilo. Se všemi se loučil, na Gestapo ho doprovodila i jeho snoubenka Vlasta, která na něj čekala v protilehlém parku. Byla tak nechtěně očitým svědkem celé události, když ho viděla padat do koruny akátu,“ popsal dění toho dne pardubický historik Jiří Kotyk.

V některých pramenech se uvádí, že Josef Kříž vyskočil z okna sám, aby unikl dalšímu mučení. Vypověděla to i tehdejší sekretářka pardubického gestapa Irma Kautzová, která ovšem mohla mít zájem tento zločin svých nadřízených zakrýt. Josef Kříž byl vyznamenán In memoriam generálem Ludvíkem Svobodou Československým válečným křížem 1939. Nyní najdete jeho připomínku i v místě sídla Gestapa v Pardubicích.

<https://www.pardubickykraj.cz/aktuality/122266/neznamy-osud-josefa-krize-pripomina-pametni-deska-na-krajskem-uradu>